

B.Ed
Question Papers
Semester-2nd
June, 2022

503
Roll No.

Total Pages : 7

54312/M

L-12/2052

**EDUCATIONAL POLICY AND PLANNING
IN CONTEMPORARY INDIA**

Paper-1209 T

Semester-II

Time Allowed : 3 Hours]

[Maximum Marks : 70

Note : The candidates are required to attempt two questions each from Sections A and B carrying 10 marks each and the entire Section C consisting of 10 short answer type questions carrying 3 marks each.

54312/M/823/W/12,010

[P. T. O.

SECTION—A

1. While framing an Educational Policy for India, what determinants should be kept in Mind ?
Explain. 10
2. Explain the role of NCERT in Educational Policy formulation. 10
3. Define Education Planning. Describe its various types. 3,7
4. What do you mean by Education Administration and Supervision ? Explain the role of Non-Governmental bodies. 4,6

SECTION—B

5. Explain the major recommendations made on School Education by Kothari Commission 1964-66. 10

54312/M/823/W/12,010 2

6. Explain the salient features of NPE-2020 with Special reference to School Education. 10
7. Who appointed Birla-Ambani Committee ? What are its suggestions for Privatization of Higher Education in India. 2,8
8. Give the targets of NSDM-2014. Is it possible to fulfil these targets ? Give reasons. 4,6

SECTION—C

9. Write short notes on the following : 10×3=30
- (i) Role of NASSCOM in Policy formulation.
 - (ii) Define the term "Policy".
 - (iii) Role of MHRD in Policy formulation.
 - (iv) Aims of National Knowledge Commission.

(v) Demerits of National Educational Policy,
2020.

(vi) Operation Black Board.

(vii) Traditional Development Planning.

(viii) Common School System.

(ix) Importance of Educational Planning.

(x) Need of having an Educational Policy.

PUNJABI VERSION

ਨੋਟ : ਭਾਗ A ਅਤੇ B ਹਰੇਕ ਵਿੱਚੋਂ ਦੋ-ਦੋ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ ਅਤੇ ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ 10 ਅੰਕ ਹਨ। ਭਾਗ C ਸਾਰਾ ਕਰੋ। ਇਸ ਵਿੱਚ 10 ਸੰਖੇਪ ਉੱਤਰ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹਨ ਅਤੇ ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ 3 ਅੰਕ ਹਨ।

ਭਾਗ—A

1. ਭਾਰਤ ਲਈ ਵਿਦਿਅਕ ਨੀਤੀ ਬਣਾਉਂਦੇ ਸਮੇਂ, ਕਿਹੜੇ ਨਿਰਨਾਇਕ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰਖਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ? ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ। 10
2. ਵਿਦਿਅਕ ਨੀਤੀ ਨਿਰਮਾਣ ਵਿੱਚ NCERT ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ। 10
3. ਸਿੱਖਿਆ ਯੋਜਨਾਬੰਦੀ ਦੀ ਪ੍ਰੀਭਾਸ਼ਾ ਦਿਉ। ਇਸ ਦੀਆਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕਿਸਮਾਂ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕਰੋ। 3,7
4. ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਅਤੇ ਨਿਗਰਾਨੀ ਤੋਂ ਤੁਹਾਡਾ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ? ਗੈਰ-ਸਰਕਾਰੀ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ। 4,6

ਭਾਗ—B

5. ਕੋਠਾਰੀ ਕਮਿਸ਼ਨ 1964-66 ਦੁਆਰਾ ਸਕੂਲ ਸਿਖਿਆਂ 'ਤੇ ਦਿੱਤੀਆਂ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਸਿਫਾਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ। 10
6. ਸਕੂਲ ਸਿਖਿਆ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ NPE-2020 ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ। 10
7. ਬਿਰਲਾ-ਅੰਬਾਨੀ ਕਮੇਟੀ ਕਿਸ ਨੇ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤੀ? ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਉਚੇਰੀ ਸਿਖਿਆ ਦੇ ਨਿਜੀਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਦੇ ਕੀ ਸੁਝਾਅ ਹਨ? 2,8
8. NSDM-2014 ਦੇ ਟੀਚੇ ਲਿਖੋ। ਕੀ ਇਹਨਾਂ ਟੀਚਿਆਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨਾ ਸੰਭਵ ਹੈ? ਕਾਰਨ ਦੱਸੋ। 4,6

ਭਾਗ—C

9. ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ 'ਤੇ ਸੰਖੇਪ ਨੋਟ ਲਿਖੋ: $10 \times 3 = 30$
 - (i) ਨੀਤੀ ਨਿਰਮਾਣ ਵਿੱਚ NASSCOM ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ।
 - (ii) 'ਨੀਤੀ' ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਪ੍ਰੀਭਾਸ਼ਾ ਦਿਉ।

- (iii) ਨੀਤੀ ਨਿਰਮਾਣ ਵਿੱਚ MHRD ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ।
- (iv) ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਗਿਆਨ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼।
- (v) ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸਿੱਖਿਆ ਨੀਤੀ, 2020 ਦੇ ਨੁਕਸਾਨ।
- (vi) ਅਪਰੇਸ਼ਨ ਬਲੈਕ ਬੋਰਡ।
- (vii) ਪ੍ਰੰਪਰਾਗਤ ਵਿਕਾਸ ਯੋਜਨਾਬੰਦੀ।
- (viii) ਸਾਂਝੀ ਸਕੂਲ ਪ੍ਰਣਾਲੀ।
- (ix) ਵਿਦਿਅਕ ਯੋਜਨਾਬੰਦੀ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ।
- (x) ਵਿਦਿਅਕ ਨੀਤੀ ਹੋਣ ਦੀ ਲੋੜ।

Total Pages : 6

PC-54313/M

L-12/2052

CURRICULUM DEVELOPMENT

Paper-1210 T

(Semester-II)

Time : Three Hours] [Maximum Marks : 70

Note : Attempt two questions each from Section A & B carrying 10 marks each and the entire Section C consisting of 10 short answer type questions carrying 3 marks each.

SECTION—A

- I. Discuss the meaning and importance of curriculum.
- II. List various foundations of curriculum and discuss one of them in detail.
- III. Describe the phases of the process of curriculum change.
- IV. Discuss various parental expectations as stakeholders in curriculum.

54313/M/12010/HHH/151

[P. T. O.

+ / 1

SECTION—B

V. Write notes on the following :

- (a) Objectives of learner centred approach of curriculum development.
- (b) Advantages of spiral curriculum.

VI. How to integrate school curriculum with futuristic needs?
Discuss.

VII. Describe the purpose and importance of curriculum for children with special needs.

VIII. Discuss the curriculum needs of visually challenged learners.

SECTION—C

(Compulsory Question)

IX. Write short notes on the following :

1. Meaning of syllabus.
2. Three differences between curriculum and syllabus.
3. Disadvantages of subject centred curriculum.
4. Teacher's experiences in stakeholder in curriculum.

54313/M/12010/HHH/151

✚ / 2

2

54

Cont. Page 3

- VI. ਸਕੂਲ ਪਾਠਕ੍ਰਮ ਨੂੰ ਭਵਿੱਖੀ ਲੋੜਾਂ ਨਾਲ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਿਲਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ? ਚਰਚਾ ਕਰੋ।
- VII. ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਲੋੜਾਂ ਵਾਲੇ ਬੱਚਿਆਂ ਲਈ ਪਾਠਕ੍ਰਮ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਮਹੱਤਤਾ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕਰੋ।
- VIII. ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਗਤ ਅਸਮਰੱਥ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀਆਂ ਪਾਠਕ੍ਰਮ ਲੋੜਾਂ ਦੀ ਚਰਚਾ ਕਰੋ।

ਭਾਗ—C

(ਲਾਜ਼ਮੀ ਪ੍ਰਸ਼ਨ)

- IX. ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ 'ਤੇ ਸੰਖੇਪ ਨੋਟ ਲਿਖੋ :
1. ਸਿਲੇਬਸ ਦੇ ਅਰਥ।
 2. ਪਾਠਕ੍ਰਮ ਅਤੇ ਸਿਲੇਬਸ ਵਿਚ ਤਿੰਨ ਅੰਤਰ।
 3. ਵਿਸ਼ਾ ਕੇਂਦਰਿਤ ਪਾਠਕ੍ਰਮ ਦੇ ਨੁਕਸਾਨ।
 4. ਪਾਠਕ੍ਰਮ ਵਿਚ ਸਟੇਕਹੋਲਡਰ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਧਿਆਪਕ ਦਾ ਤਜਰਬਾ।
 5. ਚੱਕਰਦਾਰ ਪਾਠਕ੍ਰਮ ਦੀ ਧਾਰਨਾ।

PUNJABI VERSION

ਨੋਟ : ਭਾਗ A ਅਤੇ B ਵਿਚੋਂ ਦੋ-ਦੋ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ। ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ 10 ਅੰਕ ਹਨ। ਭਾਗ C ਸਾਰਾ ਕਰੋ। ਇਸ ਵਿਚ 10 ਸੰਖੇਪ ਉੱਤਰ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ 3-3 ਅੰਕਾਂ ਦੇ ਹਨ।

ਭਾਗ—A

- I. ਪਾਠਕ੍ਰਮ ਦੇ ਅਰਥ ਅਤੇ ਮਹੱਤਤਾ ਦੀ ਚਰਚਾ ਕਰੋ।
- II. ਪਾਠਕ੍ਰਮ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਆਧਾਰਾਂ ਦੀ ਸੂਚੀ ਬਣਾਓ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕਿਸੇ ਇਕ ਦੀ ਵਿਸਥਾਰ ਵਿਚ ਚਰਚਾ ਕਰੋ।
- III. ਪਾਠਕ੍ਰਮ ਤਬਦੀਲੀ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੇ ਪੜਾਵਾਂ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕਰੋ।
- IV. ਪਾਠਕ੍ਰਮ ਵਿਚ ਸਟੇਕ ਹੋਲਡਰਾਂ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮਾਂ-ਬਾਪ ਦੀਆਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਉਮੀਦਾਂ ਦੀ ਚਰਚਾ ਕਰੋ।

ਭਾਗ—B

- V. ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ 'ਤੇ ਨੋਟ ਲਿਖੋ :
 - (a) ਪਾਠਕ੍ਰਮ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਕੇਂਦਰਿਤ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਦੇ ਉਦੇਸ਼।
 - (b) ਚੱਕਰਦਾਰ ਪਾਠਕ੍ਰਮ ਦੇ ਫਾਇਦੇ।

5. **Concept of spiral curriculum.**
6. **Methods of organizing content.**
7. **Skill development curriculum.**
8. **Unitization of syllabus.**
9. **Characteristics of slow learners.**
10. **Characteristics of gifted children.**

6. ਵਿਸ਼ਾ-ਵਸਤੂ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਨ ਦੀਆਂ ਵਿਧੀਆਂ।
 7. ਹੁਨਰ ਵਿਕਾਸ ਪਾਠਕ੍ਰਮ।
 8. ਪਾਠਕ੍ਰਮ ਦਾ ਯੂਨਿਟੀਕਰਨ।
 9. ਹੌਲੀ ਸਿੱਖਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀਆਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ।
 10. ਗੁਣਵਾਨ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀਆਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ।
-

509

Total Pages : 4

PC-54336/M

L-12/2052

ENRICHING LEARNING THROUGH ICT

Paper-1214 T

(Semester-II)

Time : 1½ Hours]

[Maximum Marks : 35

Note : Attempt one question each from Section A & B carrying 10 marks each and the entire Section C consisting of 5 short answer type questions carrying 3 marks each.

SECTION—A

- I. What is 'Information and Communication Technology'? Discuss the scope of ICT in Education.
- II. How ICT can be integrated in teaching-learning? Discuss different challenges of integrating ICT in education in Indian context.

SECTION—B

- III. Elaborate upon the usage of computer and internet in Education.
- IV. What do you mean by 'multimedia courseware' and 'internet resources'? Discuss with the help of suitable examples.

54336/M/12010/HHH/150

[P. T. O.]

SECTION—C

(Compulsory Question)

V. Write short notes on the following :

1. Importance of ICT.
2. ICT in teacher education.
3. Smart class room.
4. Mobile learning.
5. Techno-pedagogic skills.

PUNJABI VERSION

ਨੋਟ : ਭਾਗ A ਅਤੇ B ਵਿਚੋਂ ਇੱਕ-ਇੱਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ। ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ 10 ਅੰਕ ਹਨ। ਭਾਗ C ਸਾਰਾ ਕਰੋ। ਇਸ ਵਿਚ 5 ਸੰਖੇਪ ਉੱਤਰ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ 3-3 ਅੰਕਾਂ ਦੇ ਹਨ।

ਭਾਗ—A

- I. 'ਸੂਚਨਾ ਅਤੇ ਸੰਚਾਰ ਤਕਨਾਲੋਜੀ' ਕੀ ਹੈ? ਸਿਖਿਆ ਵਿਚ ICT ਦੇ ਕਾਰਜ-ਖੇਤਰ ਦੀ ਚਰਚਾ ਕਰੋ।
- II. ਅਧਿਆਪਨ-ਸਿੱਖਣ ਪ੍ਰੋਗ੍ਰਾਮ ਵਿਚ ICT ਨੂੰ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਏਕੀਕ੍ਰਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ? ਭਾਰਤੀ ਸੰਦਰਭ ਵਿਚ ਸਿਖਿਆ ਵਿਚ ICT ਏਕੀਕਰਨ ਕਰਨ ਦੀਆਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਚਣੌਤੀਆਂ ਦੀ ਚਰਚਾ ਕਰੋ।

ਭਾਗ—B

- III. ਸਿਖਿਆ ਵਿਚ ਕੰਪਿਊਟਰ ਅਤੇ ਇੰਟਰਨੈਟ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ।
- IV. 'ਮਲਟੀਮੀਡੀਆ ਕੋਰਸਵੇਰ ਅਤੇ 'ਇੰਟਰਨੈਟ ਸਰੋਤਾਂ' ਤੋਂ ਤੁਹਾਡਾ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ? ਢੁਕਵੀਆਂ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਨਾਲ ਚਰਚਾ ਕਰੋ।

ਭਾਗ—C

(ਲਾਜ਼ਮੀ ਪ੍ਰਸ਼ਨ)

V. ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ 'ਤੇ ਸੰਖੇਪ ਨੋਟ ਲਿਖੋ :

1. ICT ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ।
2. ਅਧਿਆਪਕ ਸਿਖਿਆ ਵਿਚ ICT.
3. ਸਮਾਰਟ ਕਲਾਸਰੂਮ।
4. ਮੋਬਾਈਲ ਸਿਖਿਆ।
5. ਟੈਕਨੋ-ਅਧਿਆਪਕੀ ਹੁਨਰ।

504

Roll No.

Total Pages : 3

54314/M

L-12/2052

TEACHING OF ENGLISH

Paper-1211T/1212T

Opt.-(i)

Semester-II

Time Allowed : 1½ Hours] [Maximum Marks : 35

Instruction : The candidates are required to attempt **one** question each from Sections A and B carrying 10 marks each and the entire Section C consisting of 5 short answer type questions carrying 3 marks each.

14/M/406/W/4810

[P. T. O.]

SECTION—A

1. Differentiate between active and passive vocabulary. Also discuss the various methods of expansion of vocabulary. 9
4+
2. Why should be guided composition introduced first? Discuss the procedure of teaching composition. 5+

SECTION—B

3. What do you mean by an aid? Discuss the importance of various types of visual aids used in English. 2+
4. Explain the various types of tests employed for testing the various skills of English language. Give suggestions for their improvements. 6+

SECTION—C

9. Write short notes on the following : $5 \times 5 = 15$

- (i) Teaching spellings.
- (ii) Notice writing.
- (iii) Language lab.
- (iv) Evaluation.
- (v) Types of Audio-visual aids.

PC-54322/M

L-12/2052

TEACHING OF MATHEMATICS

Paper-1211 T/1212 T

Opt. (ix)

(Semester-II)

Time : $1\frac{1}{2}$ Hours]

[Maximum Marks : 35

Note : Attempt one question each from Section A & B carrying 10 marks each and the entire Section C consisting of 5 short answer type questions carrying 3 marks each.

SECTION—A

- I. Differentiate concept formation and concept attainment. Describe concept attainment model with the help of a mathematical example. (4,6)

OR

- II. Explain nature and kinds of proof. How different kinds of proof are helpful in effective mathematics teaching? (7,3)

SECTION—B

- III. Discuss the role of mathematics laboratory in teaching of mathematics. Also suggest ways of getting optimal benefits from a mathematics laboratory. (6,4)

54322/M/5510/HHH/145

[P. T. O.]

OR

- IV. How achievement test is different from diagnostic test?
How these tests help a teacher in providing remedial measures to students? (5,5)

SECTION—C
(Compulsory Question)

V. Write brief answer:

1. What is constructivism?
2. Compare inductive and deductive methods of teaching mathematics.
3. Write the importance of lesson planning for a mathematics teachers.
4. What is role of error analysis in mathematics?
5. Suggest some activities for mathematics club.

(5×3=15)

PUNJABI VERSION

ਨੋਟ : ਭਾਗ A ਅਤੇ B ਵਿਚੋਂ ਇੱਕ-ਇੱਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ। ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ 10 ਅੰਕ ਹਨ। ਭਾਗ C ਸਾਰਾ ਕਰੋ। ਇਸ ਵਿਚ 5 ਸੰਖੇਪ ਉੱਤਰ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ 3-3 ਅੰਕਾਂ ਦੇ ਹਨ।

ਭਾਗ—A

- I. ਧਾਰਨਾ ਬਣਤਰ ਅਤੇ ਧਾਰਨਾ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਵਿਚ ਅੰਤਰ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰੋ। ਇਕ ਗਣਿਤ ਦੀ ਉਦਾਹਰਣ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਨਾਲ ਧਾਰਨਾ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਮਾਡਲ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕਰੋ। (4,6)

ਜਾਂ

- II. ਸਬੂਤ ਦੇ ਸਰੂਪ ਅਤੇ ਕਿਸਮਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ। ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਗਣਿਤ ਅਧਿਆਪਨ ਵਿਚ ਸਬੂਤ (Proof) ਦੀਆਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕਿਸਮਾਂ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਹਾਇਕ ਹਨ? (7,3)

ਭਾਗ—B

- III. ਗਣਿਤ ਦੇ ਅਧਿਆਪਨ ਵਿਚ ਗਣਿਤ ਪ੍ਰਯੋਗਸ਼ਾਲਾ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਦੀ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। ਇਕ ਗਣਿਤ ਪ੍ਰਯੋਗਸ਼ਾਲਾ ਤੋਂ ਸਰਵੋਤਮ ਫਾਇਦੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੇ ਢੰਗਾਂ ਦੇ ਵੀ ਸੁਝਾਅ ਦਿਓ। (6,4)

ਜਾਂ

- IV. ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਟੈਸਟ, ਲੱਛਣਾਤਮਿਕ (Diagnostic) ਟੈਸਟ ਤੋਂ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭਿੰਨ ਹੈ? ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਸਾਧਕ ਉਪਾਅ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਵਿਚ ਇਹ ਟੈਸਟ ਇਕ ਅਧਿਆਪਕ ਦੀ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਦਦ ਕਰਦੇ ਹਨ? (5,5)

ਭਾਗ—C

(ਲਾਜ਼ਮੀ ਪ੍ਰਸ਼ਨ)

V. ਸੰਖੇਪ ਉੱਤਰ ਲਿਖੋ :

1. ਨਿਰਮਾਣਵਾਦ ਕੀ ਹੈ?
2. ਗਣਿਤ ਅਧਿਆਪਨ ਦੀਆਂ ਆਗਮਨਾਤਮਿਕ ਅਤੇ ਨਿਗਨਾਤਮਿਕ ਵਿਧੀਆਂ ਦੀ ਤੁਲਨਾ ਕਰੋ।
3. ਗਣਿਤ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਲਈ ਪਾਠ ਯੋਜਨਾਬੰਦੀ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਲਿਖੋ।
4. ਗਣਿਤ ਵਿਚ ਗਲਤੀ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਦੀ ਕੀ ਭੂਮਿਕਾ ਹੈ?
5. ਗਣਿਤ ਕਲਬ ਲਈ ਕੁਝ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਦੇ ਸੁਝਾਅ ਦਿਓ।

(5×3=15)

Total Pages : 4

PC-54332/M

L-12/2052

TEACHING OF FINE ARTS – 1211T/1212T (xix)
(Semester-II)

Time : 1½ Hours]

[Maximum Marks : 35

Note : Attempt *one* question each from Section A and B carrying 10 marks each and the entire Section C consisting of 5 short answer type questions carrying 3 marks each.

SECTION – A

- I. What in your opinion is the suitable method of teaching Art? Discuss in detail Imagination method of teaching art.
- II. Explain briefly the qualities of a good poster. How does it affect the onlooker in life.

SECTION – B

- III. What is a good lesson plan? Discuss its importance, objectives and steps.
- IV. Evaluation is an important aspect in Art. Discuss its concept, types and importance in art.

54332-M/1210/HHH/366

[P.T.O.]

SECTION - C
(Compulsory Question)

V. Write short notes on the following :

- (a) Meaning and importance of colours in life.
- (b) Design.
- (c) Appreciation of Art.
- (d) Project method.
- (e) Elements of a good landscape.

PUNJABI VERSION

ਨੋਟ : ਭਾਗ A ਅਤੇ B ਵਿਚੋਂ ਇਕ-ਇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ। ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ 10 ਅੰਕ ਹਨ। ਭਾਗ C ਸਾਰਾ ਕਰੋ। ਇਸ ਵਿਚ 5 ਸੰਖੇਪ ਉੱਤਰ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ 3-3 ਅੰਕਾਂ ਦੇ ਹਨ।

ਭਾਗ-A

- I. ਤੁਹਾਡੇ ਵਿਚਾਰ ਅਨੁਸਾਰ ਕਲਾ ਨੂੰ ਸਿਖਾਉਣ ਦਾ ਢੰਗ (Method) ਕੀ ਹੈ? ਕਲਾ ਨੂੰ ਸਿਖਾਉਣ ਦੇ ਕਲਪਨਾ ਢੰਗ (Method) ਬਾਰੇ ਵਿਸਥਾਰ ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰ ਕਰੋ।
- II. ਇੱਕ ਚੰਗੇ ਪੋਸਟਰ ਦੇ ਗੁਣਾਂ ਬਾਰੇ ਸੰਖੇਪ ਵਿੱਚ ਦੱਸੋ। ਇਹ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿਚ ਦੇਖਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਕਰਦਾ ਹੈ?

ਭਾਗ-B

- III. ਇੱਕ ਪਾਠ ਯੋਜਨਾ ਦੇ ਮਹੱਤਤਾ, ਉਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਕਦਮ (Steps) ਤੇ ਚਰਚਾ ਕਰੋ।
- IV. ਤੁਸੀਂ ਮੁਲਾਜ਼ਾਮਤ ਤੋਹ ਕੀ ਸਮਝਦੇ ਹੋ? ਇਸ ਦੇ ਸੰਕਲਪ, ਕਿਸਮਾਂ ਅਤੇ ਮਹੱਤਤਾ ਬਾਰੇ ਕਲਾ ਵਿੱਚ ਚਰਚਾ ਕਰੋ।

ਭਾਗ-C (ਲਾਜ਼ਮੀ ਪ੍ਰਸ਼ਨ)

- V. ਸੰਖੇਪ ਵਿੱਚ ਨੋਟ ਲਿਖੋ :
(a) ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿਚ ਰੰਗਾਂ ਦਾ ਅਰਥ ਅਤੇ ਮਹੱਤਵ।

- (b) ਡਿਜ਼ਾਈਨ।
- (c) ਕਲਾ ਦੀ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ।
- (d) ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਦਾ ਢੰਗ (Project Method).
- (e) ਇੱਕ ਚੰਗੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਦੇ ਤੱਤ (Elements of a good landscape).

PC-54324/M

L-12/2052

TEACHING OF COMMERCE

Paper – 1211T/1212T/Opt. (xi)
(Semester-II)

Time : 1½ Hours]

[Maximum Marks : 35

Note : Attempt *one* question each from Section A and B carrying 10 marks each and the entire Section C consisting of 5 short answer type questions carrying 3 marks each.

SECTION-A

- I. "Source is a starting point, a foundation which supplies something and a share house of knowledge". Explain this statement with the help of examples those are useful in teaching commerce subjects. (10)

OR

- II. How direct experiences more stable and useful while teaching commerce subjects at senior secondary level? Explain. (10)

SECTION-B

- III. How you will select and develop learning experiences and activities in a unit while pedagogical analysis of content. (10)

54324-M/3710/HHH/132

[P.T.O.]

OR

- IV. By taking any example on commerce subject prepare a lesson plan with necessary steps. (10)

SECTION-C

(Compulsory Question)

- V. Attempt all the questions :

- (a) Any *two* definitions of Audio Visual Aids.
- (b) Importance of Internship in teaching.
- (c) Behavioural outcomes.
- (d) Any *two* definitions of Lesson Plan.
- (e) Maintenance of classroom environment. (3×5=15)

PUNJABI VERSION

- ਨੋਟ : ਭਾਗ A ਅਤੇ B ਹਰੇਕ ਵਿਚੋਂ ਇਕ-ਇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ। ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ 10 ਅੰਕ ਹਨ। ਭਾਗ C ਸਾਰਾ ਕਰੋ। ਇਸ ਵਿਚ 5 ਸੰਖੇਪ ਉੱਤਰ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ 3-3 ਅੰਕਾਂ ਦੇ ਹਨ।

ਭਾਗ-A

- I. "ਸਰੋਤ ਇਕ ਆਰੰਭ ਬਿੰਦੂ ਹੈ, ਇਕ ਆਧਾਰ ਜਿਹੜਾ ਕੁੱਝ ਪੂਰਤੀ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਗਿਆਨ ਦਾ ਇਕ ਹਿੱਸਾ ਘਰ ਹੈ।" ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਨਾਲ ਇਸ ਕਥਨ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ ਜਿਹੜੀਆਂ ਕਮਰਸ ਵਿਸ਼ਾ ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਵਿੱਚ ਫਾਇਦੇਮੰਦ ਹਨ। (10)

ਜਾਂ

- II. ਸੀਨੀਅਰ ਸੈਕੰਡਰੀ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਕਮਰਸ ਵਿਸ਼ੇ ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਸਮੇਂ ਸਿੱਧੇ ਤਜਰਬੇ ਜਿਆਦਾ ਸਥਿਰ ਅਤੇ ਫਾਇਦੇਮੰਦ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਨ? ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ। (10)

ਭਾਗ-B

- III. ਵਿਸ਼ਾ ਵਸਤੂ ਦੇ ਅਧਿਆਪਕੀ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਸਮੇਂ ਇਕ ਯੂਨਿਟ ਵਿੱਚ ਤੁਸੀਂ ਸਿੱਖਣ ਤਜਰਬੇ ਅਤੇ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਦੀ ਚੋਣ ਅਤੇ ਵਿਕਸਿਤ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰੋਗੇ? (10)

ਜਾਂ

- IV. ਕਾਮਰਸ ਵਿਸ਼ੇ 'ਤੇ ਕੋਈ ਉਦਾਹਰਣ ਲੈਕੇ, ਜਰੂਰੀ ਪੜ੍ਹਾਵਾਂ ਸਹਿਤ ਇਕ ਪਾਠ-ਯੋਜਨਾ ਤਿਆਰ ਕਰੋ। (10)

ਭਾਗ-C

(ਲਾਜ਼ਮੀ ਪ੍ਰਸ਼ਨ)

V. ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ :

- (a) ਦੇਖਣ ਸੁਣਨ ਸਹਾਇਕ ਸਮਗਰੀ ਦੀਆਂ ਕੋਈ ਦੋ ਪ੍ਰੀਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਲਿਖੋ।
 - (b) ਅਧਿਆਪਨ ਵਿੱਚ ਇੰਟਰਨਸ਼ਿਪ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ।
 - (c) ਵਿਵਹਾਰਕ ਨਤੀਜੇ।
 - (d) ਪਾਠ ਯੋਜਨਾ ਦੀਆਂ ਕੋਈ ਦੋ ਪ੍ਰੀਭਾਸ਼ਾਵਾਂ।
 - (e) ਕਲਾਸਰੂਮ ਵਾਤਾਵਰਨ ਦੀ ਸੰਭਾਲ। (3×5=15)
-

PC-54333/M

L-12/2052

TEACHING OF MUSIC

Paper-1211T & 1212T

Opt. (xx)

(Semester-II)

Time : $1\frac{1}{2}$ Hours]

[Maximum Marks : 35

Note : Attempt **one** question each from Section A & B carrying 10 marks each and the entire Section C consisting of 5 short answer type questions carrying 3 marks each.

SECTION—A

I. Discuss the following Teaching methods :

- (a) Lecture-cum-Demonstration.
- (b) Project method.

II. Describe some of the Audio-Visual Aids that are useful in teaching Music. (1×10=10)

SECTION—B

III. Discuss the objectives and importance of lesson planning in teaching Music.

54333/M/1510/HHH/331

498 [P. T. O.]

- IV. Explain in brief the importance and types of Evaluation in Music. (1×10=10)

SECTION—C
(Compulsory Question)

- V. Write notes on the following :
1. Lecture method.
 2. Method of imagination and free expression.
 3. Importance of lesson planning.
 4. Describe the projective and non-projective teaching aids in Music.
 5. Describe some of the Audio-Video Aids that are helpful in teaching 'Alankar' in an interesting or effective manner. (5×3=15)

PUNJABI VERSION

ਨੋਟ : ਭਾਗ A ਅਤੇ B ਵਿਚੋਂ ਇੱਕ-ਇੱਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ। ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ 10 ਅੰਕ ਹਨ। ਭਾਗ C ਸਾਰਾ ਕਰੋ। ਇਸ ਵਿਚ 5 ਸੰਖੇਪ ਉੱਤਰ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ 3-3 ਅੰਕਾਂ ਦੇ ਹਨ।

ਭਾਗ—A

- I. ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ ਅਧਿਆਪਨ ਵਿਧੀਆਂ ਦੀ ਚਰਚਾ ਕਰੋ :
 - (a) ਲੈਕਚਰ-ਕਮ-ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ।
 - (b) ਪਰਿਯੋਜਨਾ (Project) ਵਿਧੀ।
- II. ਕੁਝ ਦੇਖਣ ਸੁਣਨ ਸਹਾਇਕ ਸਮਗਰੀ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕਰੋ ਜਿਹੜੀ ਸੰਗੀਤ ਦੇ ਅਧਿਆਪਨ ਵਿਚ ਲਾਭਦਾਇਕ ਹੈ। (1×10=10)

ਭਾਗ—B

- III. ਸੰਗੀਤ ਅਧਿਆਪਨ ਵਿਚ ਪਾਠ-ਯੋਜਨਾਬੰਦੀ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਮਹੱਤਤਾ ਦੀ ਚਰਚਾ ਕਰੋ।
- IV. ਸੰਗੀਤ ਵਿਚ ਮੁਲਾਂਕਣ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਅਤੇ ਕਿਸਮਾਂ ਦੀ ਸੰਖੇਪ ਵਿਚ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ। (1×10=10)

ਭਾਗ—C

(ਲਾਜ਼ਮੀ ਪ੍ਰਸ਼ਨ)

- V. ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ 'ਤੇ ਨੋਟ ਲਿਖੋ :
 1. ਲੈਕਚਰ ਵਿਧੀ।

2. ਕਲਪਨਾ ਅਤੇ ਖੁੱਲਾ ਪ੍ਰਗਟਾਅ ਵਿਧੀ।
3. ਪਾਠ ਯੋਜਨਾਬੰਦੀ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ।
4. ਸੰਗੀਤ ਵਿਚ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟਿਵ ਅਤੇ ਨਾਨ-ਪ੍ਰੋਜੈਕਟਿਵ ਸਹਾਇਕ ਸਮਗਰੀ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕਰੋ।
5. ਕੁੱਝ ਦੇਖਣ ਸੁਣਨ ਸਹਾਇਕ ਸਮਗਰੀ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕਰੋ ਜਿਹੜੀ ਇਕ ਦਿਲਚਸਪ ਜਾਂ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ੀਲ ਤਰੀਕੇ ਵਿਚ 'ਅਲੰਕਾਰ' ਅਧਿਆਪਨ ਵਿਚ ਸਹਾਇਕ ਹੈ। (5×3=15)

Total Pages : 4

PC-54323/M

L-12/2052

TEACHING OF COMPUTER SCIENCE

Paper : 1211T/1212T Opt. (x)

(Semester-II)

Time : 1½ Hours]

[Maximum Marks : 35

Note : Attempt *one* question each from Section A and B carrying 10 marks each and the entire Section C consisting of 5 short answer type questions carrying 3 marks each.

SECTION-A

- I. Discuss various steps of demonstration method of teaching Computer Science.
- II. Define lesson planning. Describe various steps of lesson planning.

SECTION-B

- III. Describe the importance and types of evaluation in computer science.
- IV. What is internet? Discuss its application in education.

54323-M/3510/HHH/131

[P.T.O.]

SECTION-C

(Compulsory Question)

V. Write short notes on all of the following :

- (a) Demerits of lecture method.
- (b) Concept of intership in teaching.
- (c) Importance of computer science laboratory.
- (d) Limitations of essay type tests.
- (e) Advantages of CAI.

PUNJABI VERSION

ਨੋਟ : ਭਾਗ A ਅਤੇ B ਹਰੇਕ ਵਿਚੋਂ ਕੋਈ ਇਕ-ਇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ।
ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ 10 ਅੰਕ ਹਨ। ਭਾਗ C ਸਾਰਾ ਕਰੋ। ਇਸ ਵਿਚ
5 ਸੰਖੇਪ ਉੱਤਰ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ 3-3 ਅੰਕਾਂ ਦੇ ਹਨ।

ਭਾਗ-A

- I. ਕੰਪਿਊਟਰ ਸਾਇੰਸ ਅਧਿਆਪਨ ਦੀ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਵਿਧੀ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪੜਾਵਾਂ ਦੀ ਚਰਚਾ ਕਰੋ।
- II. ਪਾਠ ਯੋਜਨਾਬੰਦੀ ਦੀ ਪ੍ਰੀਭਾਸ਼ਾ ਦਿਉ। ਪਾਠ-ਯੋਜਨਾਬੰਦੀ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪੜਾਵਾਂ ਦਾ ਵਰਨਣ ਕਰੋ।

ਭਾਗ-B

- III. ਕੰਪਿਊਟਰ ਸਾਇੰਸ ਵਿੱਚ ਮੁਲਾਂਕਣ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਅਤੇ ਕਿਸਮਾਂ ਦਾ ਵਰਨਣ ਕਰੋ।
- IV. ਇੰਟਰਨੈਟ ਕੀ ਹੈ? ਸਿਖਿਆ ਵਿਚ ਇਸ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਦੀ ਚਰਚਾ ਕਰੋ।

ਭਾਗ-C

(ਲਾਜ਼ਮੀ ਪ੍ਰਸ਼ਨ)

- V. ਹੇਠ ਲਿਖਿਆ 'ਤੇ ਸੰਖੇਪ ਨੋਟ ਲਿਖੋ :
(a) ਲੈਕਚਰ ਵਿਧੀ ਦੇ ਨੁਕਸਾਨ।

- (b) ਅਧਿਆਪਨ ਵਿੱਚ ਇੰਟਰਨਸ਼ਿਪ ਦੀ ਧਾਰਨਾ।
- (c) ਕੰਪਿਊਟਰ ਸਾਇੰਸ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ।
- (d) ਲੇਖ (Essay) ਕਿਸਮ ਦੇ ਟੈਸਟਾਂ ਦੀਆਂ ਸੀਮਾਵਾਂ।
- (e) CAI ਦੇ ਫਾਇਦੇ।

ਅ-ਭਾਗ

ਅ-ਭਾਗ

505
Total Pages : 4

PC-54311/M

L-12/2052

SOCIOLOGICAL PERSPECTIVES IN EDUCATION

Paper-1208 T

(Semester-II)

Time : Three Hours]

[Maximum Marks.: 70

Note : Attempt two questions each from Section A & B carrying 10 marks each and the entire Section C consisting of 10 short answer type questions carrying 3 marks each.

SECTION—A

- I. Explain the concept and scope of sociology of education.
- II. Elaborate on the concept and salient features of culture citing appropriate examples.
- III. Critically examine the prevalence of social stratification in Indian society.
- IV. What are the major functions of education in relation to culture? Discuss.

54311/M/12010/HHH/152

[P. T. O.]

SECTION—B

- V. Elaborate on the steps taken in India for ensuring universal access to education.
- VI. What do you understand by inequality of educational opportunities? Suggests steps to remove such inequalities.
- VII. Discuss the concept and importance of sustainable development.
- VIII. Explain the shared vision of education for the current century.

SECTION—C

(Compulsory Question)

- IX. Write short notes on the following :
1. Meaning of enculturation.
 2. Meaning of gender stratification in India.
 3. Caste stratification and Indian society.
 4. Meaning of inequality of access.
 5. Meaning of social inequality.
 6. Role of education in sustainable development.
 7. Meaning of 'learning to live together' as a pillar of education.
 8. Meaning of 'learning to know' as a pillar of education.
 9. Role of education in enrichment of culture.
 10. Meaning of cultural lag.

PUNJABI VERSION

ਨੋਟ : ਭਾਗ A ਅਤੇ B ਵਿਚੋਂ ਦੋ-ਦੋ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ। ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ 10 ਅੰਕ ਹਨ। ਭਾਗ C ਸਾਰਾ ਕਰੋ। ਇਸ ਵਿਚ 10 ਸੰਖੇਪ ਉੱਤਰ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ 3-3 ਅੰਕਾਂ ਦੇ ਹਨ।

ਭਾਗ—A

- I. ਸਿਖਿਆ ਦੇ ਸਮਾਜ ਸ਼ਾਸਤਰ ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਅਤੇ ਕਾਰਜ-ਖੇਤਰ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ।
- II. ਢੁਕਵੀਂਆਂ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਦੇ ਕੇ ਸਭਿਆਚਾਰ ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ।
- III. ਭਾਰਤੀ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਸਮਾਜਿਕ ਦਰਜਾਬੰਦੀ ਦੇ ਪ੍ਰਚਲਨ ਦਾ ਆਲੋਚਨਾਤਮਿਕ ਨਿਰੀਖਣ ਕਰੋ।
- IV. ਸਭਿਆਚਾਰ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਸਿਖਿਆ ਦੇ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਕਾਰਜ ਕਿਹੜੇ ਹਨ? ਚਰਚਾ ਕਰੋ।

ਭਾਗ—B

- V. ਸਿਖਿਆ ਨੂੰ ਸਰਵ-ਵਿਆਪਕ ਪਹੁੰਚ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਉਠਾਏ ਗਏ ਕਦਮਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ।
- VI. ਵਿਦਿਅਕ ਮੌਕਿਆਂ ਦੀ ਅਸਮਾਨਤਾ ਤੋਂ ਤੁਸੀਂ ਕੀ ਸਮਝਦੇ ਹੋ? ਅਜਿਹੀਆਂ ਅਸਮਾਨਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਦੇ ਸੁਝਾਅ ਦਿਓ।

- VII. ਨਿਰੰਤਰ ਵਿਕਾਸ ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਅਤੇ ਮਹੱਤਤਾ ਦੀ ਚਰਚਾ ਕਰੋ।
- VIII. ਮੌਜੂਦਾ ਸਦੀ ਲਈ ਸਿਖਿਆ ਦੀ ਸਹਿਭਾਗੀ ਦੂਰ-ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ।

ਭਾਗ—C

(ਲਾਜ਼ਮੀ ਪ੍ਰਸ਼ਨ)

- IX. ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ 'ਤੇ ਸੰਖੇਪ ਨੋਟ ਲਿਖੋ :
1. ਸਭਿਆਚਾਰਕਰਨ (Enculturation) ਦੇ ਅਰਥ।
 2. ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਲਿੰਗ ਦਰਜਾਬੰਦੀ ਦੇ ਅਰਥ।
 3. ਜਾਤ ਦਰਜਾਬੰਦੀ ਅਤੇ ਭਾਰਤੀ ਸਮਾਜ।
 4. ਪਹੁੰਚ ਦੀ ਅਸਮਾਨਤਾ ਦਾ ਅਰਥ।
 5. ਸਮਾਜਿਕ ਅਸਮਾਨਤਾ ਦੇ ਅਰਥ।
 6. ਨਿਰੰਤਰ ਵਿਕਾਸ ਵਿਚ ਸਿਖਿਆ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ।
 7. ਸਿਖਿਆ ਦੇ ਇਕ ਥੰਮ੍ਹ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ 'ਇਕੱਠੇ ਰਹਿਣ ਲਈ ਸਿਖਿਆ' ਦੇ ਅਰਥ।
 8. ਸਿਖਿਆ ਦੇ ਇਕ ਥੰਮ੍ਹ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ 'ਜਾਣਨ ਲਈ ਸਿਖਿਆ' ਦੇ ਅਰਥ।
 9. ਸਭਿਆਚਾਰ ਦੇ ਵਾਧੇ ਵਿਚ ਸਿਖਿਆ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ।
 10. ਸਭਿਆਚਾਰ ਪਛੜੇਵੇਂ ਦੇ ਅਰਥ।

PC-54325/M

L-12/2052

TEACHING OF SOCIAL STUDIES

Paper : 1211 T/1212 T

Opt. (xii)

(Semester-II)

Time : 1½ Hours]

[Maximum Marks : 35

Note : Attempt *one* question each from Section A and B carrying 10 marks each and the entire Section C consisting of 5 short answer type questions carrying 3 marks each.

SECTION - A

- I. What is method of teaching? Explain the socialized recitation method of teaching.

OR

- II. What is current affairs in social studies, explain meaning, importance and method?

SECTION - B

- III. What do you mean by evaluation of learning in social studies; explain the technique of evaluating learner achievement in social studies.

OR

- IV. What do you mean by tests, differentiate, between essay type tests and objective tests?

54325-M/6010/HHH/315

[P.T.O.]

SECTION - C

(Compulsory Question)

- V. (a) Explain discussion method of teaching.
- (b) What do you mean by lesson plan and unit plan?
- (c) What do you mean by non-projective teaching aids?
- (d) Explain the techniques of teaching social studies.
- (e) What do you mean by observation tools?

Total Pages : 4

PC-54325/M

L-12/2052

TEACHING OF SOCIAL STUDIES

Paper : 1211 T/1212 T

Opt. (xii)

(Semester-II)

Time : 1½ Hours]

[Maximum Marks : 35

Note : Attempt *one* question each from Section A and B carrying 10 marks each and the entire Section C consisting of 5 short answer type questions carrying 3 marks each.

SECTION – A

- I. What is method of teaching? Explain the socialized recitation method of teaching.

OR

- II. What is current affairs in social studies, explain meaning, importance and method?

SECTION – B

- III. What do you mean by evaluation of learning in social studies; explain the technique of evaluating learner achievement in social studies.

OR

- IV. What do you mean by tests, differentiate, between essay type tests and objective tests?

54325-M/6010/HHH/315

[P.T.O.]

SECTION - C

(Compulsory Question)

- V. (a) Explain discussion method of teaching.
- (b) What do you mean by lesson plan and unit plan?
- (c) What do you mean by non-projective teaching aids?
- (d) Explain the techniques of teaching social studies.
- (e) What do you mean by observation tools?

PUNJABI VERSION

ਨੋਟ : ਭਾਗ A ਅਤੇ B ਹਰੇਕ ਵਿਚੋਂ ਕੋਈ ਇਕ-ਇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ। ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ 10 ਅੰਕ ਹਨ। ਭਾਗ C ਸਾਰਾ ਕਰੋ। ਇਸ ਵਿਚ 5 ਸੰਖੇਪ ਉੱਤਰ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ 3-3 ਅੰਕਾਂ ਦੇ ਹਨ।

ਭਾਗ-A

I. ਅਧਿਆਪਨ ਦੀ ਵਿਧੀ ਕੀ ਹੈ? ਅਧਿਆਪਨ ਦੀ ਸਮਾਜੀਕ੍ਰਿਤ ਪਾਠ ਉਚਾਰਨ ਵਿਧੀ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ।

ਜਾਂ

II. ਸਮਾਜਿਕ ਅਧਿਅਨ ਵਿੱਚ ਚਲੰਤ ਮਾਮਲੇ ਕੀ ਹਨ, ਅਰਥ, ਮਹੱਤਤਾ ਅਤੇ ਵਿਧੀ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ।

ਭਾਗ-B

III. ਸਮਾਜਿਕ ਅਧਿਅਨ ਵਿੱਚ ਸਿਖਿਆ ਦੇ ਮੁਲਾਂਕਣ ਤੋਂ ਤੁਹਾਡਾ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ? ਸਮਾਜਿਕ ਅਧਿਅਨ ਵਿੱਚ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰਨ ਦੀ ਤਕਨੀਕ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ।

ਜਾਂ

IV. ਟੈਸਟਾਂ ਤੋਂ ਤੁਹਾਡਾ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ? ਲੇਖ (Essay) ਕਿਸਮ ਦੇ ਟੈਸਟਾਂ ਅਤੇ ਆਬਜੈਕਟਿਵ ਟੈਸਟਾਂ ਵਿੱਚ ਅੰਤਰ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰੋ।

ਭਾਗ-C

(ਲਾਜ਼ਮੀ ਪ੍ਰਸ਼ਨ)

- V.
- (a) ਅਧਿਆਪਨ ਦੀ ਚਰਚਾ ਵਿਧੀ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ।
 - (b) ਪਾਠ ਯੋਜਨਾ ਅਤੇ ਯੂਨਿਟ ਯੋਜਨਾ ਤੋਂ ਤੁਹਾਡਾ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ?
 - (c) ਨਾਨ-ਪ੍ਰੋਜੈਕਟਿਵ ਅਧਿਆਪਨ ਸਹਾਇਕ ਸਮਗਰੀ ਤੋਂ ਤੁਹਾਡਾ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ?
 - (d) ਸਮਾਜਿਕ ਅਧਿਅਨ ਅਧਿਆਪਨ ਦੀਆਂ ਤਕਨੀਕਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ।
 - (e) ਨਿਰੀਖਣ ਯੰਤਰਾਂ ਤੋਂ ਤੁਹਾਡਾ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ?
-

PUNJABI VERSION

ਨੋਟ : ਭਾਗ A ਅਤੇ B ਹਰੇਕ ਵਿਚੋਂ ਕੋਈ ਇਕ-ਇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ। ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ 10 ਅੰਕ ਹਨ। ਭਾਗ C ਸਾਰਾ ਕਰੋ। ਇਸ ਵਿਚ 5 ਸੰਖੇਪ ਉੱਤਰ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ 3-3 ਅੰਕਾਂ ਦੇ ਹਨ।

ਭਾਗ-A

I. ਅਧਿਆਪਨ ਦੀ ਵਿਧੀ ਕੀ ਹੈ? ਅਧਿਆਪਨ ਦੀ ਸਮਾਜੀਕ੍ਰਿਤ ਪਾਠ ਉਚਾਰਨ ਵਿਧੀ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ।

ਜਾਂ

II. ਸਮਾਜਿਕ ਅਧਿਅਨ ਵਿੱਚ ਚਲੰਤ ਮਾਮਲੇ ਕੀ ਹਨ, ਅਰਥ, ਮਹੱਤਤਾ ਅਤੇ ਵਿਧੀ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ।

ਭਾਗ-B

III. ਸਮਾਜਿਕ ਅਧਿਅਨ ਵਿੱਚ ਸਿਖਿਆ ਦੇ ਮੁਲਾਂਕਣ ਤੋਂ ਤੁਹਾਡਾ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ? ਸਮਾਜਿਕ ਅਧਿਅਨ ਵਿੱਚ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰਨ ਦੀ ਤਕਨੀਕ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ।

ਜਾਂ

IV. ਟੈਸਟਾਂ ਤੋਂ ਤੁਹਾਡਾ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ? ਲੇਖ (Essay) ਕਿਸਮ ਦੇ ਟੈਸਟਾਂ ਅਤੇ ਆਬਜੈਕਟਿਵ ਟੈਸਟਾਂ ਵਿੱਚ ਅੰਤਰ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰੋ।

ਭਾਗ-C

(ਲਾਜ਼ਮੀ ਪ੍ਰਸ਼ਨ)

- V. (a) ਅਧਿਆਪਨ ਦੀ ਚਰਚਾ ਵਿਧੀ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ।
- (b) ਪਾਠ ਯੋਜਨਾ ਅਤੇ ਯੂਨਿਟ ਯੋਜਨਾ ਤੋਂ ਤੁਹਾਡਾ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ?
- (c) ਨਾਨ-ਪ੍ਰੋਜੈਕਟਿਵ ਅਧਿਆਪਨ ਸਹਾਇਕ ਸਮਗਰੀ ਤੋਂ ਤੁਹਾਡਾ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ?
- (d) ਸਮਾਜਿਕ ਅਧਿਅਨ ਅਧਿਆਪਨ ਦੀਆਂ ਤਕਨੀਕਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ।
- (e) ਨਿਰੀਖਣ ਯੰਤਰਾਂ ਤੋਂ ਤੁਹਾਡਾ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ?
-

Total Pages : 4

PC-54328/M

L-12/2052

TEACHING OF POLITICAL SCIENCE

Paper : 1211 T/1212 T

Opt. (xv)

(Semester-II)

Time : 1½ Hours]

[Maximum Marks : 35

Note : Attempt *one* question each from Section A and B carrying 10 marks each and the entire Section C consisting of 5 short answer type questions carrying 3 marks each.

SECTION - A

I. What is method of teaching? Explain the story telling method of teaching.

OR

II. What is internship in teaching explain the concept and importance.

SECTION - B

III. What do you mean by lesson plan, explain the concept of lesson plan is it compulsory for teachers and why?

OR

IV. What do you mean by tests? Differentiate between essay type tests and objective tests.

54328-M/3010/HHH/309

[P.T.O.]

SECTION - C

(Compulsory Question)

- V. (a) Explain methods of teaching.
- (b) What do you mean by problem solving method?
- (c) What do you mean by non-projective teaching aids?
- (d) Explain the importance of projective aids.
- (e) What do you mean by wall magazine?

PUNJABI VERSION

ਨੋਟ : ਭਾਗ A ਅਤੇ B ਵਿਚੋਂ ਇੱਕ-ਇੱਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ। ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ 10 ਅੰਕ ਹਨ। ਭਾਗ C ਸਾਰਾ ਕਰੋ। ਇਸ ਵਿਚ 5 ਸੰਖੇਪ ਉੱਤਰ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ 3-3 ਅੰਕਾਂ ਦੇ ਹਨ।

ਭਾਗ-A

I. ਅਧਿਆਪਨ ਦੀ ਵਿਧੀ ਕੀ ਹੈ? ਅਧਿਆਪਨ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਸੁਣਾਉਣ ਵਿਧੀ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ।

ਜਾਂ

II. ਅਧਿਆਪਨ ਵਿੱਚ ਇੰਟਰਨਸ਼ਿਪ ਕੀ ਹੈ? ਧਾਰਨਾ ਅਤੇ ਮਹੱਤਤਾ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ।

ਭਾਗ-B

III. ਪਾਠ-ਯੋਜਨਾ ਤੋਂ ਤੁਹਾਡਾ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ? ਪਾਠ ਯੋਜਨਾ ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ, ਕੀ ਇਹ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿਉਂ?

ਜਾਂ

IV. ਟੈਸਟਾਂ ਤੋਂ ਤੁਹਾਡਾ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ? ਲੇਖ (Essay) ਕਿਸਮ ਦੇ ਟੈਸਟਾਂ ਅਤੇ ਆਬਜੈਕਟਿਵ ਟੈਸਟਾਂ ਵਿੱਚ ਅੰਤਰ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰੋ।

ਭਾਗ-C

(ਲਾਜ਼ਮੀ ਪ੍ਰਸ਼ਨ)

- IX. (a) ਅਧਿਆਪਨ ਦੀ ਵਿਧੀ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ।
- (b) ਸਮਸ਼ਿੱਧ ਹਲ ਕਰਨ ਵਿਧੀ ਤੋਂ ਤੁਹਾਡਾ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ?
- (c) ਨਾਨ-ਪ੍ਰੋਜੈਕਟਿਵ ਅਧਿਆਪਨ ਸਹਾਇਕ ਸਮਗਰੀ ਤੋਂ ਤੁਹਾਡਾ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ?
- (d) ਪ੍ਰੋਜੈਕਟਿਵ ਸਹਾਇਕ ਸਮਗਰੀ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ।
- (e) ਦੀਵਾਰ ਮੈਗਜੀਨ ਤੋਂ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ?

PC-54326/M

L-12/2052

TEACHING OF ECONOMICS

Paper-1211 T/1212 T

Opt. (xiii)

(Semester-II)

Time : 1½ Hours]

[Maximum Marks : 35

Note : Attempt one question each from Section A & B carrying 10 marks each and the entire Section C consisting of 5 short answer type questions carrying 3 marks each.

SECTION—A

- I. Discuss Project method. What are its merits and demerits in the context of teaching of Economics? (3,7)
- II. Discuss the importance of models and computer based instructions in Economics. (5,5)

SECTION—B

- III. What is lesson planning? What are the ingredients of a good lesson plan? (3,7)
- IV. What do you mean by the term "Evaluation"? Discuss its types. (3,7)

54326/M/3710/HHH/144

[P. T. O.

SECTION—C

(Compulsory Question)

V. Discuss briefly :

1. Newspaper in teaching of Economics.
2. Demerits of objective type tests.
3. Importance of evaluation.
4. Objectives of Lesson planning.
5. Use of workbook.

(5x3=

PUNJABI VERSION

ਨੋਟ : ਭਾਗ A ਅਤੇ B ਵਿਚੋਂ ਇੱਕ-ਇੱਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ। ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ 10 ਅੰਕ ਹਨ। ਭਾਗ C ਸਾਰਾ ਕਰੋ। ਇਸ ਵਿਚ 5 ਸੰਖੇਪ ਉੱਤਰ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ 3-3 ਅੰਕਾਂ ਦੇ ਹਨ।

ਭਾਗ—A

- I. ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਵਿਧੀ ਦੀ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। ਅਰਥ-ਸ਼ਾਸਤਰ ਦੇ ਅਧਿਆਪਨ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਇਸ ਦੇ ਫਾਇਦੇ ਅਤੇ ਨੁਕਸਾਨ ਕੀ ਹਨ?
(3,7)
- II. ਅਰਥ-ਸ਼ਾਸਤਰ ਵਿਚ ਮਾਡਲਾਂ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਅਤੇ ਕੰਪਿਊਟਰ ਅਧਾਰਿਤ ਸਿਖਿਆ ਦੀ ਚਰਚਾ ਕਰੋ।
(5,5)

ਭਾਗ—B

- III. ਪਾਠ ਯੋਜਨਾਬੰਦੀ ਕੀ ਹੈ? ਇਕ ਚੰਗੀ ਪਾਠ ਯੋਜਨਾ ਦੇ ਅੰਗ ਕਿਹੜੇ ਹਨ?
(3,7)
- IV. ਸ਼ਬਦ 'ਮੁਲਾਂਕਣ' ਤੋਂ ਤੁਹਾਡਾ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ? ਇਸ ਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ ਦੀ ਚਰਚਾ ਕਰੋ।
(3,7)

ਭਾਗ—C

(ਲਾਜ਼ਮੀ ਪ੍ਰਸ਼ਨ)

- V. ਸੰਖੇਪ ਵਿਚ ਚਰਚਾ ਕਰੋ :
 1. ਅਰਥ-ਸ਼ਾਸਤਰ ਦੇ ਅਧਿਆਪਨ ਵਿਚ ਅਖਬਾਰ।

2. ਆਬਜੈਕਟਿਵ ਕਿਸਮ ਦੇ ਟੈਸਟਾਂ ਦੇ ਨੁਕਸਾਨ।
3. ਮੁਲਾਂਕਣ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ।
4. ਪਾਠ ਯੋਜਨਾਬੰਦੀ ਦੇ ਉਦੇਸ਼।
5. ਵਰਕਬੁਕ ਦੀ ਵਰਤੋਂ।

(5×3=15)

Total Pages : 4

PC-54329/M

L-12/2052

TEACHING OF HISTORY

Paper-1211 T/1212 T

Opt. (xvi)

(Semester-II)

Time : 1½ Hours]

[Maximum Marks : 35

Note : Attempt **one** question each from Section A & B carrying 10 marks each and the entire Section C consisting of 5 short answer type questions carrying 3 marks each.

SECTION—A

- I. What is method of teaching? Explain the discussion method of teaching in History.
- II. What is internship in teaching in History? Explain meaning, importance and method.

SECTION—B

- III. What do you mean by library resource reference book in history? Explain the atlas and maps in history.

[P. T. O.]

54329/M/3010/HHH/140

- IV. What do you mean by continuous comprehensive evaluation CCE? Differentiate between essay type tests and objective tests.

SECTION—C

(Compulsory Question)

- V. Write brief answer :

1. Explain lecture method of teaching.
2. What do you mean by audio-visual?
3. What do you mean by teaching aids?
4. Explain the techniques of teaching History.
5. What do mean by trend analysis in history?

PUNJABI VERSION

ਨੋਟ : ਭਾਗ A ਅਤੇ B ਵਿਚੋਂ ਇੱਕ-ਇੱਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ। ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ 10 ਅੰਕ ਹਨ। ਭਾਗ C ਸਾਰਾ ਕਰੋ। ਇਸ ਵਿਚ 5 ਸੰਖੇਪ ਉੱਤਰ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ 3-3 ਅੰਕਾਂ ਦੇ ਹਨ।

ਭਾਗ—A

- I. ਅਧਿਆਪਨ ਦੀ ਵਿਧੀ ਕੀ ਹੈ? ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਅਧਿਆਪਨ ਦੀ ਚਰਚਾ ਵਿਧੀ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ।
- II. ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਅਧਿਆਪਨ ਵਿਚ ਇੰਟਰਨਸ਼ਿਪ ਕੀ ਹੈ? ਅਰਥ, ਮਹੱਤਤਾ ਅਤੇ ਵਿਧੀ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ।

ਭਾਗ—B

- III. ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਲਾਇਬਰੇਰੀ ਸਰੋਤ ਹਵਾਲਾ ਪੁਸਤਕ ਤੋਂ ਤੁਹਾਡਾ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ? ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਐਟਲਸ ਅਤੇ ਨਕਸ਼ਿਆਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ।
- IV. ਨਿਰੰਤਰ ਵਿਆਪਕ ਮੁਲਾਂਕਣ (CCE) ਤੋਂ ਤੁਹਾਡਾ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ? ਲੇਖ ਕਿਸਮ (Essay type) ਟੈਸਟਾਂ ਅਤੇ ਆਬਜੈਕਟਿਵ ਟੈਸਟਾਂ ਵਿਚ ਅੰਤਰ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰੋ।

ਭਾਗ—C

(ਲਾਜ਼ਮੀ ਪ੍ਰਸ਼ਨ)

- V. ਸੰਖੇਪ ਉੱਤਰ ਲਿਖੋ :
 1. ਅਧਿਆਪਨ ਦੀ ਲੈਕਚਰ ਵਿਧੀ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ।

[P. T. O.]

2. ਆਡੀਓ-ਵਿਜ਼ੂਅਲ ਤੋਂ ਤੁਹਾਡਾ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ?
3. ਅਧਿਆਪਨ ਸਹਾਇਕ ਸਮਗਰੀ ਤੋਂ ਤੁਹਾਡਾ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ?
4. ਇਤਿਹਾਸ ਅਧਿਆਪਨ ਦੀਆਂ ਤਕਨੀਕਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ।
5. ਇਤਿਹਾਸ, ਵਿਚ ਰੁਝਾਣ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਤੋਂ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ?

505
Total Pages : 2

PC-54315/M

L-12/2052

TEACHING OF PUNJABI

Paper-1211 T/1212 T

Opt. (ii)

(Semester-II)

Time : 1½ Hours]

[Maximum Marks : 35

ਨੋਟ : ਭਾਗ A ਅਤੇ B ਵਿਚੋਂ ਇੱਕ-ਇੱਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ। ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ 10 ਅੰਕ ਹਨ। ਭਾਗ C ਸਾਰਾ ਕਰੋ। ਇਸ ਵਿਚ 5 ਸੰਖੇਪ ਉੱਤਰ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ 3-3 ਅੰਕਾਂ ਦੇ ਹਨ।

ਭਾਗ—A

- I. ਮਾਤ-ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ਪਾਠ-ਪੁਸਤਕ ਦਾ ਕੀ ਮਹੱਤਵ ਹੈ? ਤੁਹਾਡੇ ਅਨੁਸਾਰ ਇਕ ਪਾਠ-ਪੁਸਤਕ ਵਿਚ ਕਿਹੜੇ ਗੁਣ ਹੋਣੇ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹਨ? (5+5=10)

ਜਾਂ

- II. ਕਵਿਤਾ ਦੇ ਅਧਿਆਪਨ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਵਿਧੀਆਂ ਤੇ ਚਾਨਣਾ ਪਾਓ। 10

54315/M/4810/HHH/165

[P. T. O.]

ਭਾਗ—B

- III. ਮੁਲਾਂਕਣ ਤੋਂ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ? ਪੰਜਾਬੀ ਸਿੱਖਿਆ ਵਿਚ ਮੁਲਾਂਕਣ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਆ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਤੇ ਚਾਨਣਾ ਪਾਓ।

(2+8=10)

ਜਾਂ

- IV. ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਅਧਿਆਪਨ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਸਰੋਤ ਸਾਧਨਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਯੋਗ ਸਮੇਂ ਕਿਹੜੀਆਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਗੱਲਾਂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਰੱਖੋਗੇ? ਵਿਸਥਾਰ ਵਿਚ ਚਰਚਾ ਕਰੋ।

10

ਭਾਗ—C

(ਲਾਜ਼ਮੀ ਪ੍ਰਸ਼ਨ)

- V. ਸੰਖੇਪ ਉੱਤਰ ਲਿਖੋ :
1. ਸੂਖਮ ਅਧਿਆਪਨ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੱਸੋ।
 2. ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਪੱਧਰ ਤੇ ਵਿਆਕਰਨ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਦੇ ਕੀ ਉਦੇਸ਼ ਹਨ?
 3. ਨਿਰੰਤਰ ਤੇ ਸਮੁੱਚੇ ਮੁਲਾਂਕਣ ਦਾ ਸੰਕਲਪ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕਰੋ।
 4. ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਵਿਚ ਅਧਿਆਪਕ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕਰੋ।
 5. ਅਧਿਆਪਨ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵਿਚ ਪਾਠ-ਯੋਜਨਾ ਦਾ ਕੀ ਮਹੱਤਵ ਹੈ?

(5×3=15)

PC-54319/M

L-12/2052

TEACHING OF SCIENCE

Paper-1211 T/1212 T

Opt. (vi)

(Semester-II)

Time : 1½ Hours]

[Maximum Marks : 35

Note : Attempt **one** question each from Section A & B carrying 10 marks each and the entire Section C consisting of 5 short answer type questions carrying 3 marks each.

SECTION—A

- I. Draw and explain in detail an economical plan of Science laboratory for secondary schools. (5+5=10)
- II. What is the importance of non-formal approaches in science teaching? How will you organise field trips for your students? (4+6=10)

SECTION—B

- III. What are the advantages of lecture-cum demonstration method over traditional lecture method? What are the criteria of a good demonstration? (4+6=10)

54319/M/5510/HHH/147

[P. T. O.]

- IV. Discuss the salient features of CCE. How can you make this scheme more effective?
(6+4=10)

SECTION—C

(Compulsory Question)

- V. Write short notes on the following :
1. Maintenance of records in science laboratory.
 2. Significance of science clubs.
 3. Reference books in teaching of science.
 4. Steps in problem solving method.
 5. Qualities of a good test.
- (5×3=15)

PUNJABI VERSION

ਨੋਟ : ਭਾਗ A ਅਤੇ B ਵਿਚੋਂ ਇੱਕ-ਇੱਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ। ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ 10 ਅੰਕ ਹਨ। ਭਾਗ C ਸਾਰਾ ਕਰੋ। ਇਸ ਵਿਚ 5 ਸੰਖੇਪ ਉੱਤਰ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ 3-3 ਅੰਕਾਂ ਦੇ ਹਨ।

ਭਾਗ—A

- I. ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਕੂਲਾਂ ਲਈ ਵਿਗਿਆਨ ਪ੍ਰਯੋਗਸ਼ਾਲਾ ਦੀ ਇਕ ਸਸਤੀ ਯੋਜਨਾ ਬਣਾਓ ਅਤੇ ਵਿਸਥਾਰ ਵਿਚ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ।

(5+5=10)

- II. ਵਿਗਿਆਨ ਅਧਿਆਪਨ ਵਿਚ ਗੈਰ-ਰਸਮੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣਾਂ ਦੀ ਕੀ ਮਹੱਤਤਾ ਹੈ? ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਲਈ ਖੇਤਰੀ ਟਰਿਪ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰੋਗੇ?

(4+6=10)

ਭਾਗ—B

- III. ਪ੍ਰੰਪਰਾਗਤ ਲੈਕਚਰ ਵਿਧੀ ਨਾਲੋਂ ਲੈਕਚਰ-ਕਮ-ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਵਿਧੀ ਦੇ ਕੀ ਫਾਇਦੇ ਹਨ? ਇਕ ਚੰਗੇ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਦੇ ਕੀ ਮਾਪ-ਦੰਡ ਹਨ?

(4+6=10)

- IV. CCE ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਦੀ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਸਕੀਮ ਨੂੰ ਜਿਆਦਾ ਪ੍ਰੀਭਾਵਿਤ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਣਾ ਸਕਦੇ ਹੋ?

(6+4=10)

ਭਾਗ—C

(ਲਾਜ਼ਮੀ ਪ੍ਰਸ਼ਨ)

V. ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ 'ਤੇ ਸੰਖੇਪ ਨੋਟ ਲਿਖੋ :

1. ਵਿਗਿਆਨ ਪ੍ਰਯੋਗਸ਼ਾਲਾ ਵਿਚ ਰਿਕਾਰਡ ਦੀ ਸੰਭਾਲ।
2. ਵਿਗਿਆਨ ਕਲੱਬਾਂ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ।
3. ਵਿਗਿਆਨ ਦੇ ਅਧਿਆਪਨ ਵਿਚ ਹਵਾਲਾ ਪੁਸਤਕਾਂ।
4. ਸਮੱਸਿਆ ਹਲ ਕਰਨ ਵਿਧੀ ਵਿਚ ਪੜਾਅ।
5. ਇਕ ਚੰਗੇ ਟੈਸਟ ਦੇ ਗੁਣ।

(5×3=15)

Total Pages : 4

PC-54335/MM

L-12/2052

SCHOOL MANAGEMENT-1213T
(Semester-II)

Time : 1½ Hours]

[Maximum Marks : 35

Note : Attempt *one* question each from Section A and B.
Section C will be compulsory.

SECTION-A

- I. Discuss concept, nature and scope of school management. (2,2,6)
- II. (a) What is the importance of co-curricular activities? (4)
(b) Discuss importance and principles of time table. (3,3)

SECTION-B

- III. Explain qualities of a leader. Discuss theories of leadership. (4,6)
- IV. Discuss concept, principles and methods of supervision. (2,4,4)

54335-MM/11,010/HHH/169

[P.T.O.]

SECTION-C

(Compulsory Question)

V. Write notes on the following :

- (a) Concept of discipline.
- (b) Causes of indiscipline.
- (c) Types of co-curricular activities.
- (d) Role of head of institution.
- (e) Student-self government.

(5×3=15)

PUNJABI VERSION

ਨੋਟ : ਭਾਗ A ਅਤੇ B ਹਰੇਕ ਵਿਚੋਂ ਕੋਈ ਇੱਕ-ਇੱਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ।
ਭਾਗ C ਸਾਰਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ।

ਭਾਗ-A

- I. ਸਕੂਲ ਪ੍ਰਬੰਧ ਦੀ ਧਾਰਨਾ, ਸਰੂਪ ਅਤੇ ਕਾਰਜ-ਖੇਤਰ ਦੀ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। (2,2,6)
- II. (i) ਸਹੀ-ਵਿਦਿਅਕ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਦੀ ਕੀ ਮਹੱਤਤਾ ਹੈ? (4)
(ii) ਟਾਈਮ ਟੇਬਲ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਅਤੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੀ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। (3,3)

ਭਾਗ-B

- III. ਇਕ ਲੀਡਰ ਦੇ ਗੁਣਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ। ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੀ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। (4,6)
- IV. ਨਿਗਰਾਨੀ ਦੀ ਧਾਰਨਾ, ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਅਤੇ ਵਿਧੀਆਂ ਦੀ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। (2,4,4)

ਭਾਗ-C

(ਲਾਜ਼ਮੀ ਪ੍ਰਸ਼ਨ)

- V. ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ 'ਤੇ ਨੋਟ ਲਿਖੋ :
(a) ਅਨੁਸ਼ਾਸਨ ਦੀ ਧਾਰਨਾ।

54335-MM/11,010/HHH/169 3

[P.T.O.]

- (b) ਅਨੁਸ਼ਾਸਨ-ਹੀਣਤਾ ਦੇ ਕਾਰਨ।
- (c) ਸਹਿ-ਵਿਦਿਅਕ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ।
- (d) ਸੰਸਥਾ ਦੇ ਮੁਖੀ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ।
- (e) ਵਿਦਿਆਰਥੀ - ਸਵੈ ਸਰਕਾਰ।

(5×3=15)

Total Pages : 2
PC-54316/M

L-12/2052
TEACHING OF HINDI
Paper-1211 T/1212 T
Opt. (iii)
(Semester-II)

Time : 1½ Hours]

[Maximum Marks : 35

नोट : प्रश्न-पत्र में कुल तीन इकाईयां हैं, क, ख इकाई में से एक-एक प्रश्न का उत्तर अनिवार्य है। प्रत्येक प्रश्न के 10 अंक हैं। इकाई ग के सभी प्रश्न अनिवार्य हैं। प्रत्येक प्रश्न के अंक 3 हैं।

इकाई-क

- I. लेखन कौशल से क्या अभिप्राय है? लेखन के महत्त्व को प्रकाशित करते हुए, लिखने की किसी एक विधि का विस्तारपूर्वक वर्णन करें। (2,4,4)

अथवा

- II. गद्य शिक्षण तथा पद्य शिक्षण में अन्तर बताते हुए, गद्य शिक्षण के विभिन्न उद्देश्यों पर प्रकाश डालें। (5,5)

इकाई-ख

- III. दृश्य श्रव्य साधनों को वर्गीकृत करते हुए, उनके महत्त्व पर प्रकाश डालें। (3,7)

54316-M/3510/HHH/167

[P.T.O.]

अथवा

IV. मूल्यांकन से क्या अभिप्राय है? मूल्यांकन के प्रकारों को उल्लेखित करते हुए, उचित मूल्यांकन की विशेषताएं बताएं। (2,4,4)

इकाई-ग

V. (क) पठन का क्या महत्त्व है?

(ख) रचना से क्या अभिप्राय है?

(ग) व्याकरण शिक्षण पर अपने विचार प्रस्तुत करें।

(घ) पाठयोजना का अध्यापक के लिए क्या महत्त्व है?

(ङ) पाठ्यक्रम से क्या अभिप्राय है?

(5×3=15)